

LATVIJAS REPUBLIKAS EKONOMIKAS MINISTRIJA
PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371) 67388624 ♦ fakss (+371) 67388634 ♦ e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

SIA „Dizaina Difūzijas Industrija”
Reģ.Nr.40003536540
Brīvības iela 133
Rīga, LV - 1012

(..)

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem
Rīgā

2008.gada 21.augustā

Nr.36-lg

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2008.gada 22.maijā saņemts (..) (turpmāk – *Patērētājs*) 2008.gada 19.maija iesniegums (turpmāk – *Iesniegums*) saistībā ar SIA „Dizaina Difūzijas Industrija” (turpmāk – *Sabiedrība*) (..) gada (..) oktobrī noslēgto Līgumu Nr.(..) *Par preces piegādi un uzstādīšanu* (turpmāk – *Līgums*). *Iesniegumā* minēts, ka *Patērētājs* uzskata, ka viņa intereses ir pārkāptas un viņš nostādīts netaisnīgā situācijā. No *Iesniegumā* minētā izriet, ka *Patērētājs* nepiekrīt *Līguma* 62.punkta noteikumam par šķīrējtiesu. *Iesniegumā* arī norādīts, ka *Sabiedrība* piedāvājusi *Patērētājam* parakstīt iepriekš sagatavotu *Līgumu*. *Iesniegumā* izteikts lūgums *PTAC* atzīt par spēkā neesošu *Līgumā* ietverto šķīrējtiesas klauzulu.

[2] 2008.gada 20.jūnijā *PTAC* nosūtīja *Sabiedrībai* uz tobrīd Uzņēmumu reģistrā reģistrēto juridisko adresi (Rīgā, Ganību dambī 24a) vēstuli Nr.21-04/5193-U – 271 (ierakstītā sūtījumā ar izsniegšanas paziņojumu; lietas materiālos atrodas Paziņojums par reģistrēta iekšzemes pasta sūtījuma izsniegšanu ar sūtījuma Nr.951) par *Līguma* noteikumiem, kurā aicināja *Sabiedrību* līdz 2008.gada 7.jūlijam izteikt viedokli par *Līguma* atbilstību patērētāju tiesību aizsardzības jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Līdz 2008.gada 21.jūlijam *PTAC* atbildi no *Sabiedrības* nav saņēmis.

[3] 2008.gada 21.jūlijā *PTAC* nosūtīja *Sabiedrībai* uz juridisko adresi (Rīgā, Brīvības ielā 133) vēstuli Nr.21-04/5996 – U – 271 (ierakstītā sūtījumā ar paziņojuma izsniegšanu; lietas materiālos atrodas Paziņojums par iekšzemes un starptautiska sūtījuma saņemšanu/piegādi/izmaksu/reģistrēšanu ar sūtījuma Nr.3256), kurā atkārtoti aicināja *Sabiedrību* līdz 2008.gada 4.augustam izteikt viedokli par *Līguma* atbilstību patērētāju tiesību aizsardzības jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Līdz šī administratīvā akta pieņemšanai *PTAC* skaidrojumu no *Sabiedrības* nav saņēmis.

PTAC, izskatot un izvērtējot lietā esošos materiālus, secina:

[4] *Patērētājs* tiesiskajās attiecībās, kas izriet no *Līguma*, ir uzskatāms par „patērētāju” *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) 1.panta 3.punkta izpratnē, jo ir fiziskā persona, kas izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties precī vai izmantot pakalpojumu nolūkam, kurš nav saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību.

Savukārt *Sabiedrība* tiesiskajās attiecībās, kas izriet no *Līguma*, ir uzskatāma par „pakalpojumu sniedzēju” *PTAL* 1.panta 4.punkta izpratnē - persona, kas savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros sniedz pakalpojumu patērētājam.

[5] Saskaņā ar *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 6.punktu *PTAC* funkcijās ietilpst „patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi”. Līdz ar to *PTAC* ir tiesīgs savas kompetences ietvaros izvērtēt *Līguma* noteikumu atbilstību *PTAL* prasībām.

[6] Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem patērētāju tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem. Atbilstoši *PTAL* 6.panta ceturtais daļas noteikumiem, novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus.

[7] Saskaņā ar *PTAL* 6.panta piekto daļu līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapsriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta sestās daļas noteikumiem, ja ir apspriesti līguma

atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „Ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt”. PTAL 6.panta septītās daļas noteikumi uzliek pierādīšanas nastu pakalpojuma sniedzējam gadījumos, kad pastāv domstarpības par to, vai attiecīgie līguma noteikumi ir vai nav savstarpēji apspriesti.

Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (skatīt, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003 motīvu daļas 14.punktu). Līdz ar to par pietiekamu pierādījumu *Līguma* apspriešanas faktam pats par sevi nevar kalpot *Patērētāja* paraksts *Līgumā*.

Papildus *PTAC* atzīmē, ka, iekļaujot līgumā, ko slēdz ar patērētāju, netaisnīgus līguma noteikumus, par tiem ir nepieciešama atsevišķa apspriešana un ar patērētāja parakstu vien nepietiek, lai apgalvotu, ka patērētājs šādiem līguma noteikumiem ir piekritis, jo „*pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz Direktīvas (Direktīva 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos) piemērošanu*” (skat., Zadraks G. *Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā reforma. Likums un Tiesības*, 2005, Nr.4, 103.lpp.). Vienlaicīgi *PTAC* vērs uzmanību, ka regulējums attiecībā uz netaisnīgiem līguma noteikumiem ir iekļauts, lai nepieļautu, ka kāda no līgumslēdzēju pusēm piespiestu otru pusi noslēgt līgumu, kura noteikumi atbilst tikai vienas līgumslēdzēju puses interesēm, otrai pusei atņemot tai nozīmīgas tiesības, tādējādi skarot patērētāju intereses. *PTAL 6.panta trešā daļa nosaka, ka „līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam”.*

Attiecībā uz *Līguma* 62.punkta noteikuma apriešanu ar *Patērētāju PTAC* norāda, ka *PTAC* divas reizes - 2008.gada 20.jūnija vēstulē Nr.21-04/5193-U-271 (nosūtīta ierakstītā sūtījumā ar izsniegšanas paziņojumu, ko apliecina lietas materiālos esošais Latvijas Pasta Paziņojums par reģistrēta iekšzemes pasta sūtījuma izsniegšanu, kurā norādīts sūtījuma Nr.951) un 2008.gada 21.jūlija vēstulē Nr.21-04/5996-U-271 (nosūtīta ierakstītā sūtījumā ar izsniegšanas paziņojumu, ko apliecina lietas materiālos esošais Latvijas Pasta paziņojums par iekšzemes un starptautiskā sūtījuma saņemšanu/piegādi/izmaksu/reģistrēšanu, kurā norādīts sūtījuma Nr.3256) – tika devis *Sabiedrībai* iespēju iesniegt pierādījumus par *Līguma* apspriešanu ar *Patērētāju*, ja *Sabiedrības* ieskatā *Līguma* noteikumi ir savstarpēji apspriesti. Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* (turpmāk – *APL*) 62.panta pirmās daļas noteikumiem „*Lemjot par tāda*

administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā". PTAC norāda, ka ir ievērojis APL 62.panta pirmās daļas noteikumus, jo, nosūtot vēstuli Nr. Nr.21-04/5193-U-271 un vēstuli Nr.21-04/5996-U-271, deva iespēju Sabiedrībai izteikt savu viedokli un argumentus lietā. Turklāt PTAC arī norāda, ka no lietas materiālos esošā Latvijas Pasta paziņojuma par iekšzemes un starptautiskā sūtījuma saņemšanu/piegādi/izmaksu/reģistrēšanu, kurā norādīts sūtījuma Nr.3256, redzams, ka PTAC 2008.gada 21.jūlija vēstule nr.21-04/5996-U-271 ir saņemta Sabiedrībā 2008.gada 24.jūlijā, par ko uz minēto Latvijas Pasta paziņojuma kvīti ir parakstījusies lietvede (..).

Ņemot vērā iepriekšminēto un to, ka Sabiedrība nav iesniegusi pierādījumus, kas pierādītu, ka Līguma noteikumi ar Patērētāju ir savstarpēji apspriesti, tad, ņemot vērā APL 161.panta pirmās daļas noteikumus, PTAC secina, ka Līguma 62.punkta otrā teikuma noteikums ir uzskatāms par neapspriestu ar Patērētāju.

[8] **Līguma 62.punkta noteikums** paredz, ka „*Visas pretenzijas un strīdi, kas var rasties Līguma izpildes laikā, tiek risināti vispirms pārrunu ceļā pēc iespējas vienojoties abpusēji izdevīgam kompromisam. Strīda neatrisināšanas gadījumā strīds tiek izšķirts pēc prasītāja izvēles normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Latvijas Republikas tiesā vai Komerctiesību Asociācijas Šķīrējtiesā saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu viena tiesneša sastāvā, pamatojoties uz Pušu iesniegtajiem dokumentiem*”.

PTAC norāda, ka minētā šķīrējtiesas klauzula ir netaisnīgs līguma noteikums, jo saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas "izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā". No minētās tiesību normas izriet, ka jebkurš līguma noteikums, kas kavē patērētāju izmantot iepriekš minētās tiesības, ir uzskatāms par netaisnīgu. PTAC norāda, ka tas, ka iepriekš norādītajā šķīrējtiesas klauzulā ir noteikts, ka strīdi tiek risināti LR tiesā vai šķīrējtiesā, nenozīmē, ka tāpēc konkrētais noteikums nekavē Patērētājam tiesības uz savu aizsardzību vispārējā tiesā, jo situācijā, kad Sabiedrība no Līguma izrietošo strīdu risināšanai nolēmu vērsties šķīrējtiesā, Patērētājam vairs nav iespēju realizēt savu tiesību aizsardzību LR vispārējās tiesu instancēs un līdz ar to šādā situācijā Patērētājam tiek kavētas tiesības uz savu aizsardzību tiesā (kā izriet no lietā esošajiem materiāliem, tad Sabiedrība jau ir vērsusies ar pieteikumu šķīrējtiesā).

PTAC arī norāda, ka Līguma 62.punkta otrajā teikumā noteiktās šķīrējtiesas klauzulas (strīda izskatīšana šķīrējtiesā vai vispārējās jurisdikcijas tiesā pēc prasītāja izvēles) sekas ir identiskas tādas šķīrējtiesas klauzulas sekām, kas paredz strīda izskatīšanu tikai šķīrējtiesā un kas atzīstama par netaisnīgu līguma noteikumu saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumu. PTAC vērs uzmanību, ka Līguma 62.punkta otrā teikuma noteikums, kas paredz

strīda izskatīšanu pēc prasītāja izvēles vispārējas jurisdikcijas tiesā vai šķīrējtiesā (Komerctiesību Asociācijas Šķīrējtiesā), tāpat kā līguma noteikums, kas paredz strīda izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, rada būtisku neatbilstību pušu saistībās un pienākumos par sliktu *Patērētājam* un nostāda to neizdevīgā stāvoklī, jo gadījumā, kad prasītājs ir Sabiedrība, Patērētājam nav nekādu iespēju izvairīties no šķīrējtiesas procesa.

„Līdz ar to līguma noteikums, kas paredz strīda izskatīšanu šķīrējtiesā vai vispārējās jurisdikcijas tiesā pēc prasītāja izvēles, atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu un 1.punktu kontekstā ar 5.panta otrās daļas 5.punktu. (..) Kaut arī vispārējās jurisdikcijas tiesa var neizsniegt izpildrakstu par šķīrējtiesas spriedumu patērētāja tiesības skarošā jautājumā, tomēr pamatots ir Lēmuma arguments, ka patērētājam nav nekādu iespēju izvairīties no šķīrējtiesas procesa, ja Banka kā prasītājs izvēlas strīda izskatīšanu šķīrējtiesā un pieteicējs kaut kādu apstākļu dēļ nevēršas (nevar vērsties) un neiesniedz iebildumus vispārējās jurisdikcijas tiesā” (skatīt, Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 21.februāra spriedumu lietā Nr.A42394906 (A2123-07/2), motīvu daļas 11.punktu). Papildus jāņem vērā tas, ka arī Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra spriedumā Lietā Nr.2004-10-01 9.3.2. rindkopā ir atzinusi, ka patērētāju tiesības paredz īpašus ierobežojumus šķīrējtiesas līguma noslēgšanai.

Tāpat profesors K. Torgāns ir norādījis, ka: *„ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums”* (K. Torgāns. *Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas*. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K. Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (United Nation Commission On International Trade Rule, Arbitration rules, General Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

Vienlaikus PTAC informē, ka arī līdzšinējā tiesu prakse ir atzinusi šķīrējtiesu ar patērētāju noslēgtā līgumā par netaisnīgu līguma noteikumu (Skatīt., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003, SKA-59; Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 3.oktobra spriedumu lietā Nr.A42373806 A1887-07/17).

PTAC norāda, ka patērētāja izvēles brīvības varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs un tiesā vērstos pats patērētājs vai ja šķīrējtiesas klauzulā būtu norāde, ka strīdu izskatīšanas kārtība šķīrējtiesā notiek tikai pēc patērētāja izvēles.

Ņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu kontekstā ar 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta trešās daļas 1.punktu Līguma 62.punkta otrā teikuma noteikums, kas paredz, ka *„(..) Strīda neatrisināšanas gadījumā strīds tiek izšķirts pēc prasītāja izvēles normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Latvijas Republikas tiesā vai Komerctiesību Asociācijas Šķīrējtiesā saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu viena tiesneša sastāvā,*

pamatojoties uz Pušu iesniegtajiem dokumentiem”, ir vērtējams kā netaisnīgs līguma noteikums.

Ņemot vērā augstāk minēto un pamatojoties uz *Administratīvā procesa likuma* 161.panta pirmo daļu, *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 1.panta 3.punktu, 1.panta 4.punktu, 3.panta 2.punktu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta pirmo daļu, 6.panta trešās daļas 1.punktu, 6.panta trešās daļas 7.punktu, 6.panta ceturto daļu, 6.panta piekto daļu, 6.panta sesto daļu, 6.panta septīto daļu, 25.panta ceturtais daļas 6.punktu, 25.panta astotās daļas 1.punktu,

PTAC uzdod:

- 1) *Sabiedrībai pārtraukt pildīt ar Patērētāju netaisnīgo Līguma 62.punkta otrā teikuma noteikumu, kas paredz: „Strīda neatrisināšanas gadījumā strīds tiek izšķirts pēc prasītāja izvēles normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Latvijas Republikas tiesā vai Komerctiesību Asociācijas Šķīrējtiesā saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu viena tiesneša sastāvā, pamatojoties uz Pušu iesniegtajiem dokumentiem”;*
- 2) *Sabiedrībai pārtraukt pildīt ar citiem patērētājiem noslēgtajos līgumos šāda satura līguma noteikumus kā Līguma 62.punkta otrā teikuma noteikums (ja šāds līguma noteikums nav savstarpēji apspriests), kas paredz: „Strīda neatrisināšanas gadījumā strīds tiek izšķirts pēc prasītāja izvēles normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Latvijas Republikas tiesā vai Komerctiesību Asociācijas Šķīrējtiesā saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu viena tiesneša sastāvā, pamatojoties uz Pušu iesniegtajiem dokumentiem”;*
- 3) *Sabiedrībai mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas grozīt patērētājiem piedāvātajos līguma projektos šāda satura līguma noteikumus kā Līguma 62.punkta otrā teikuma noteikums, kas paredz: „Strīda neatrisināšanas gadījumā strīds tiek izšķirts pēc prasītāja izvēles normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Latvijas Republikas tiesā vai Komerctiesību Asociācijas Šķīrējtiesā saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu viena tiesneša sastāvā, pamatojoties uz Pušu iesniegtajiem dokumentiem”;*
- 4) *Sabiedrībai sniegt informāciju PTAC par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 3.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši PTAL 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā, iesniedzot pārstrādāto patērētājiem piedāvāto līguma projektu).*

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas

Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, Rīgā, Kr. Valdemāra ielā 157, LV – 1013.

Direktore (paraksts)

B.Vītoliņa

IZRAKSTS PAREIZS